

ГАЛИЧ В «ІСТОРИЧНО-СТАТИСТИЧНО- ГЕОГРАФІЧНОМУ СЛОВНИКУ КОРОЛІВСТВА ГАЛИЧИНИ» ФРАНЦІШЕКА СЯРЧИНСЬКОГО

У статті подано аналіз перекладеного українською мовою фрагменту про Галич з «Історико-географічного словника королівства Галичини» Францішека Сярчинського. Коментарі, нотатки, інформативні блоки, нарис біографії автора передбачають якнайкраще сприйняття авторського тексту. Опрацьоване джерело містить характеристику й коментарі до окремих історичних і географічних проблем колишньої столиці краю.

Ключові слова: Францішек Сярчинський, «Історично-статистично-географічний словник», Галич, Балтазар Гакет.

Починаючи з XVI ст., у Речі Посполитій один за одним з'являються твори в популярному доби пізнього Середньовіччя жанрі історичної географії. Упродовж трьох сторіч західноукраїнські землі описано майже у двох десятках історико-географічно-статистичних довідників. Найчитабельнішими серед них вважаються «Трактат про дві Сарматії» (1517) Мацея Меховського, «Полонія» (1575) Мартина Кромера, «Хроніка Польська» (1697) Мартина Бельського, «Польща, або Опис розташування Королівства Польського» (1632) Шимона Старовольського, «Географія Польського королівства і Великого князівства Литовського, а також інших провінцій, до них належних» (1768) Антона-Фрідріха Бюшинга, «Географія, або Детальне описання королівств Галичини і Володимирії» (1786) Евариста Куропатницького, «Опис стародавньої Польщі» (1861) Томаша Свенцького, «Стародавня Польща з погляду історичного, географічного та статистичного» (1843–1846) Міхала Балінського і Тимотеуша Ліпінського, «Галичина з погляду географічно-топографічно-історичного» (1849) Іполіта Ступницького і «Статис-

тика міст і містечок повітових згідно з новою організацією краю» (1869) Антонія Шнайдера.

Вичерпну інформацію про розташування, рельєф, гідрографічне оточення, історію, чисельність населення, статистичні дані про кількість землі, число населення, власників, відомі історичні й архітектурні пам'ятки всіх без винятку населених пунктів Руського воєводства містить універсальне 15-томне видання під назвою «*Географічний словник Королівства Польського*», що польською мовою виходив упродовж 1880–1902 рр. за редакції П. Сулімірського, Б. Хлебовського і В. Валецького.

Маловідома досі тритомна праця Францішека Сярчинського (Львів, 1758–1829) «*Історично-статистично-географічний словник Королівства Галиції*» («*Słownik historyczno-statystyczno-geograficzny Królestwa Galicyji*») за інформаційною насиченістю теж займає почесне місце серед перелічених вище праць. Укладено «*Словник*» у 1826–1829 рр., але, на відміну від вказаних вище робіт, його ніколи не видавали. Оцифровану його копію відтворено у 2011 р. в рамках проекту «*Система поширення спеціальних письмових колекцій Оссолінеуму у Вроцлаві шляхом оцифрування та інтернет-публікації як просування та популяризація культурної спадщини*» («*System upowszechniania piśmienniczych zbiorów specjalnych OSSOLINEUM we Wrocławiu poprzez digitalizację i publikację internetową jako promocja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego*»)¹. Права на працю утримує бібліотека Оссолінських у Вроцлаві.

Текст праці писано у дві колонки чорним чорнилом на старому папері, третина чітким, а дві третини нерозбірливим косим почерком. Не виключено, що саме нерозбірливий почерк автора зумовив слабе зацікавлення джерелом.

Ф. Сярчинський у «*Словнику*» намагався описати якомога більше населених пунктів Галичини і Володимирії. Перший том присвячено загальним відомостям з історії, географії і статистики краю. У другому й третьому вміщено описи місцевостей за алфавітним порядком назв. Сам автор писав, що спробував показати в праці «[...] правдивий образ

---

¹ Siarczyński F. Słownik historyczno-statystyczno-geograficzny Królestwa Galicji / F. Siarczyński. – Lwów, 1826–1829. – Т. 1–3 // Dolnośląska biblioteka elektroniczna. Sygnatura oryginału: 1827/III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: oai:www.dbc.wroc.pl:5256.

*Францішек
Сярчинський. Портрет
невідомого автора*

громадського побуту краю, культури й освіти»². Основну увагу приділено власникам населених пунктів, цінним пам'яткам архітектури, оборонним спорудам, описано специфіку господарства. Заради справедливості варто відзначити, що робота має компілятивний характер: містить витяги з праць географів та істориків Мютцлера, Келларіуша, Соліковського, Каллімаха, Вирвича, Любенського та ін. З іншого боку, незважаючи на те, що автор католик, він з певною симпатією ставився до української культурної спадщини, пропагував її і закликав відновлювати пам'ятки, які перебувають у занепаді. Для дослідників праця Ф. Сярчинського цікава збереженням у ній окремих втрачених на цей час або недоступних джерел.

Ф. Сярчинський був відомим римо-католицьким священиком, монахом ордену піярів, географом, істориком, публіцистом, перекладачем і поетом. Він народився у родині новгородського підчашого і сяноцького підкоморія Людвіка Сярчинського герба Сас. Навчався в єзуїтській колегії в Ярославі і Ряшові. 1773 р. вступив до згромадження піярів. Вивчав риторику в Ряшові (1775–1776), філософію в Межириччі-Корецькім (1777–1778), граматику в Лукові (1778–1780), теологію в Кракові (1780–1781). Висвячений на священика у Варшаві 1783 р. Після закінчення Краківської академії викладав граматику, історію і географію у Варшавському шляхетському колегіумі (1781–1785). Також виконував обов'язки віцепрефекта. Як цікавого співрозмовника і знавця історії його часто запрошували на застілля до короля Станіслава-Августа Понятовського. Згодом о. Францішек навчав учнів риторики в Радомлі, проповідував у різних костьолах, працював пробощем у Ярославлі, Козинцях, Ланцуті, варшавським кафедральним каноніком. Неодноразово його обирали

² Siarczyński F. Słownik historyczno-statystyczno-geograficzny królestwa Galicyi. – Lwów, 1826–1829. – Т. 1. – Вступ (без стор.) // Dolnośląska biblioteka elektroniczna. Sygnatura oryginału: 1827/III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : oai:www.dbc.wroc.pl:5256.

до Станового сейму. В документах 1801 р. зазначено, що він був членом варшавського Товариства приятелів наук. З 1827 р. Ф. Сярчинського призначили першим директором Народної бібліотеки ім. Оссолінських у Львові (тепер Наукова бібліотека ім. В. Стефаника). На цій посаді перебував до кінця життя³.

Матеріал про Галич, один із найбільших у словнику, написаний хаотично, без дотримання хронологічної послідовності, але з використанням близько двох десятків джерел, хоча сам автор не завжди подавав на них поклики. Кілька документів сучасним дослідникам невідомі. Містить такі інформаційні блоки:

- відомості про знакові події з історії Галича княжої доби;
- коротку історію православної і католицької Галицьких єпархій;
- інформацію про ворожі напади на Галич і відомі події в місті доби пізнього Середньовіччя;
- відомості про оборонні споруди Галича: замок і міську фортецю;
- коротку історію сакральних пам'яток: церкви Різдва Христового, монастирів францисканців і домініканців, латинського і вірменського костьолів, двох синагог;
- інформацію про герб міста;
- відомості про природні ресурси й корисні копалини околиць: джерела мінеральних вод, гіпс, алебастр, мармур (?), сіль;
- відомості про розмір податків.

Попри всі описки й фактологічні помилки, робота містить кілька слушних думок та інформацію, не відому з інших джерел. Зосередьмо увагу на них.

1. Ф. Сярчинський ще за 108 років до того, як Ярослав Пастернак відкрив Успенський собор, чітко вказував, що центром стольного Галича є село Крилос: «Був колись той Крилос, чи кафедра в самім Галичі, тобто на місці, що тепер неподалік від міста. Це доводить, що Крилос є давнішим і величнішим за сучасний Галич»⁴.

2. Автор датує перенесення православної (1416 р.) і католицької митрополій до Львова (1377 р.).

3. У матеріалі повідомляється про осунення Галич-гори 1729 р., внаслідок чого зруйновано костьол і загинули галичани: «[...] гора

³ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Siarczy%C5%84ski.

⁴ Siarczyński F. Słownik historyczno-statystyczno-geograficzny królestwa Galicyi / F. Siarczyński. – Lwów, 1829. – Т. 2. – S. 222–232.

біля Галича несподівано осунулася і костюл із сорока мешканцями зруйнувала і привалила»⁵.

4. Містить для дослідників варту уваги інформацію про те, що 1776 р. в єпископській вежечці церкви Різдва Христового знайдено запис про вивезення всіх документів про Галич близько 1584 р. до Варшави, а звідти через кілька сторіч до Петербурга.

5. Вслід за Б. Гакетом Ф. Сярчинський відстоює крамольну для поляків думку про потребу перенести столицю королівства Галичини і Володимирії зі Львова до Галича: «З допомогою уряду через багатство землі і вигідне положення міг би Галич сягнути давньої слави»⁶.

6. Ф. Сярчинський повідомляє про характерну для Галицьких країв «ковтунову» хворобу голови: «Ходить оповідка, що хвороба “ковтуна” побутує між людом покутським тут більше, ніж будь-де в іншому місці»⁷.

Тож робота Ф. Сярчинського є інформативною і вартою в майбутньому ретельного джерелознавчого дослідження.

Нижче наводимо повний переклад статті про Галич з *«Історично-статистично-географічного словника Королівства Галичини»* Ф. Сярчинського з нашими коментарями і впорядкуванням за хронологією подій. Для полегшення читання за сучасним правописом розставлено розділові знаки.

«Галич — місто біля Станиславова, колись столиця удільного князівства і королівства, а після приєднання Русі до Польщі — Галицької землі, а ще пізніше на короткий час було головним містом округу. Розташоване над Дністром, де впадає в нього мала річка Луква, а трохи далі Лімниця, що тече зі схилу в 47—35 градусів. Від Галича Королівство Галичини отримало свою назву. Місто давнє й одне з найголовніших на Русі. Галич був колись великим, відомим і розлогим містом, що розтягалося понад Дністром до самого Бурштина⁸ і налічувало 40 000 мешканців. Тепер він налічує 1796 жителів, заледве 400 родин, серед яких найбільше жидів, що біднішають і занепадають. Про колишню велич Галича говорить не тільки розташований за чверть

---

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem.

⁷ Ibidem.

⁸ Інформація недостовірна. Галич княжої доби простягався не на північ до Бурштина, який на віддалі 16 км, а в протилежний південний бік — до сучасних сіл Вікторова, Комарова і Сокола.

милі від центру костюл Святого Станіслава, а й ряд руїн, які свідчать про те, що давно на тих місцях стояли достойні будинки, відомості про які збереглися в народній пам'яті дотепер. Розлогість розкиданих передмість, а також полів, розташованих далеко за халупами, свідчить про величину міста⁹.

Станіслав Яшовський, переглядаючи старий Галицький архів, знайшов назви старих вулиць: Королівської, Снісарської і т. д. Старожили показують в Галичі криницю, звану Королівка, яку заклав якийсь король. Доброю рибою мешканців забезпечує Дністер. Галич належить до маєтностей Львівської митрополії грецького обряду.

Кілька сторіч тому місто було резиденцією не тільки князів і королів, а й схованкою для східних [візантійських. — *З. Ф.*] цісарів. Цісар Андронік, переслідуваний імператором Емануїлом, після звільнення з неволі бл. 1163 р. знайшов притулок у Галичі.

В історії краю вперше згадується 1122 р. в літописі Нестора як відомий город¹⁰. Галицьке князівство веде початок від Святополка, одного з дванадцяти синів Володимира Великого, якому воно дісталось 1008 р.¹¹. Тримали його Володимирові сини разом з Туровом, билися за нього один з одним доти, доки польський король Казимир Справедливий не завоював його й посадив на трон 1182 р. Мстислава, а після нього 1185 р. — Романа. Після захоплення Царгорода франками і венетами 1203 р. імператор Ласкаріс [Феодор Ласкаріс — засновник Нікейської імперії. — *З. Ф.*] прибув до Галича й просив про допомогу князя Романа. Сидів на троні галицькому і Андрій, син Бели III, короля угорського, в якого княжий стіл

⁹ Галич у XII–XIII ст. дійсно був великим градом-полісом, який займав територію 50 га й охоплював дев'ять сучасних населених пунктів.

¹⁰ У найсучаснішій історіографії першою згадкою про Галич прийнято вважати 898 р., коли через місто переходили угорці під керівництвом вождя Алмоша. Ця дата також дискусійна, адже була прийнята шляхом зіставлення датованого тексту «*Повісті временних літ*» початку XII ст. та анонімних «*Діань Угорців*» початку XIII ст., які не мають хронологічної сітки, але в яких на шляху кочівників згадано місто Галич. Археологічно його існування наприкінці IX ст. підтверджено. Перше літописне ж повідомлення про нього стосується 1141 р.

¹¹ Повідомлення дискусійне і не має документального підтвердження.

відвоював король Казимир 1188 р. і віддав князеві Володимирі. По ньому галицький стіл посів князь Роман. Після того, як у битві під Завихостом він загинув, Галич отримав князь Мстислав. Вигнали його бояри-русини, а на трон запросили Коломана, сина того Андрія, який вже був тоді угорським королем. Коронував його на короля галицького 1214 р. папа Інокентій III з дозволу польського короля Лешка. Останній волів віддати князівство Коломанові як посаг своєї малолітньої доньки Соломії, аніж ставати на військову стезю. За короткий час князь Мстислав вигнав угорців і засватаного Коломана в Торську, разом із Соломією два роки тримав у в'язниці. Настав нарешті 1217 р. між угорцями і руссю мир, за яким молодший брат Коломана Андрій мав узяти королівство Галицьке, пошлюбивши доньку Мстислава. Але син Романа Данило Галич захопив. Вигнав його київський князь Ізяслав і віддав князівство Мстиславові, синові князя київського Всеволода. Князі Роман і Данило наново хотіли закласти Руську митрополію. Данило отримав від папи Інокентія IV королівську корону. Син Данила Лев, захопивши Володимир і Київ, переніс столицю з Галича до Львова і тут заклав нову адміністрацію. Після вигасання нащадків Лева Галич зайняли мазовецькі князі. Після того, як Болеслава 1340 р. отруїли русини, Казимир Великий Русь із Галичем приєднав до Польщі. Пізніше Галич захопила Литва. 1387 р. литовський князь Вітольд відступив його королеві Ягайлу. Оригінал диплома зберігається в Пулявській книгозбірці.

Окрім того, був Галич центром двох архієпархій: української і латинської.

Православну закладено після 1300 р. з дозволу князя Лева Даниловича. Його привілей видано 1301 р., підтвердив Сигізмунд III. Документ промовисто говорить про Галицьку митрополію при капітульній церкві Успення Богородиці в Крилосі. На Соборі руських єпископів, який зібрав князь Лев 1301 р., був присутній архієпископ галицький Григорій. Відомо, що ще перед Данилом і Левом уже існувала Галицька церква і мала своїх владик. У привілеї Сигізмунда Августа, що іменував Макарія Тучапського на Львівську єпархію, записано: «Під його владу віддаємо митрополічу Галицьку церкву, в якій колись їхній архієпископ засідав, яка їхньою мовою називається Крилос». Вираз Крилос означав власне капітулу кафедри. Був колись той крилос чи катедра в самім Галичі, тобто

на місці, що зараз неподалік від міста. Це доводить, що Крилос є давнішим і величнішим за сучасний Галич. При Крилосі була колись слов'янська друкарня, де видано Євангеліє на 1606 рік. Перенесення столиці руської митрополії до Львова 1416 р. сприяло посиленню архієпископів, які поширили свою владу на всю Наддніпрянську Русь. Влада галицького митрополита поширювалася деякий час і на Молдавське князівство, поки 1341 р. папа Урбан V не висвятив у Сереті окремого владуку.

Латинське Галицьке єпископство не могли закласти раніше від приходу на Галицьку землю Казимира Великого. Вірогідно сталося це 1364 р. Хоча Бжовський твердить, що вже 1208 р. його було засновано і святий Яцек настановив тут єпископом Бернарда з Криму. Ксьондз Попаго Гіацинт пише, що той Бернард з Криму переклав половину Євангелія їхньою мовою, але той переклад було спалено. З інших джерел знаємо, що святий Яцек у Галичі не бував. Дослідження вказують, що на першого галицького латинського єпископа висвячено Христина з Острова, францисканця, який у Галичі близько 1360 р. заклав і посвятив костюл під назвою Святої Магдалени. Деякі львівські книги подають, що 1377 р. галицький архієпископ Матей через те, що у великому місті було безпечніше, переніс кафедру до Львова. Туди татарські нападники навідувалися не так часто, як у Галич. Однак і після перенесення кафедри єпископи Бернард із Козарогів, Якуб Стрепа і Микола Триба титулувалися галицькими. Лише після того, як Ян Ряшівський постійну кафедру у Львові заклав, став іменуватись титулом львівський. Загалом латинська кафедра в Галичі мала сім архієпископів.

Нападали на Галич татари, турки, поляки, литовці, угорці, волохи і козаки. В минулому тут відбулося чимало битв. У 1241, 1260, 1474, 1498, 1595, 1624 і 1675 роках турки, татари і волохи Галич грабували, палили і нищили. Місто перебувало у власності старост і переходило з рук одного до другого. Зайняті накопиченням багатств старости слабо опікувалися ним. Доля міста їх не турбувала. Після дарчих грамот князів і королів місто посідає різного розміру земельні наділи полів, луків, пасовиськ, загалом 1420 моргів. З них річний чинш становить 3211 зл. рин.

1484 р. біля Галича волоський воєвода Стефан присягав королеві Казимиру IV¹². Місто було батьківщиною Шимона з Галича, філософа і краківського академіка.

Земля Галицька межує із землями волохів і татар, її вони часто нищили своїми нападами. Справедливо отримувала привілеї Речі Посполитої в 1632, 1652, 1677, 1717 роках. А 1588 і 1576 років сейми радили наново залюднити землю. У 1564 р. сейм призначив у Галичі здійснювати перепис рицарства Галицької, Тереховлянської і Коломийської земель. У Галичі сеймик повітовий відбувався через тиждень після Вишньовського. Однак книги земські галицькі 1616 р. через недбалість знищені були.

Длугош вважає, що замок у Галичі споруджено за вказівкою Казимира Великого, але, вірогідно, його заклали раніше. Владислав Опольський розмістив у ньому угорців [угорську залозу. – З. Ф.], яких 1390 р. королева Ядвіґа вигнала. Замок відвідували королі й цісарі. Побудовано його на горі, на 20 сажнів заввишки. У тому замку Володислав III Яґайло 1436 р. господареві волоському Іллі дозволив ховати свої скарби. В 1448 р. король Казимир біля Галича бавився полюванням на птахів, поки військо збиралося. В ньому воєвода белзький [і староста галицький. – З. Ф.] Влодек 1595 р. відбив напад татар і відігнав їх. Конституція 1658 р. про Галицьку фортецю пише таке: «Нам багато залежить на фортеці Галицькій, яку Андрій Потоцький, староста галицький, своїм власним коштом з ґрунту реставрував, мурами новими обвів, шанцями, валами, редутами, трибом чужоземським укріпив. Закликаємо комісію до визнання його витрат, які обраховано на 42 243 зл. пол. на селах Маркова, Молодкова, Угринова, Бовшів, Бабче, Ямниця, Коростовичі в землі Галицькій. Сума стверджена, й утримання фортеці визнано».

1657 р. сейм іменує Галич фортецею, яку з ґрунту староста галицький Андрій Потоцький відновив, шанці, вали і редуги побудував. Частина гори у XVIII ст. сповзла й кілька будинків з людьми засипала. Про той випадок пише Дунчевський: «Вже 1729 р. гора біля Галича несподівано осунулася і костьол з сорока мешканцями зруйнувала і

---

¹² Насправді це сталося під Коломиєю в урочищі Косачів – З. Ф.

привалила». Зосталися сліди мурів, якими Казимир Великий оточив місто між річкою і Замковою горою.

Теперішню церкву під назвою Різдва Христового побудовано 1002 р. Підтвердженням цього є те, що її давній фундамент з каменю дотепер залягає в глибину на три сажні і що всередині церкви на великім округлім камені є герб з вибитими на ньому літерами «ВГАВ», які церковники відчитують як 1002 рік. Інші літери розпізнати неможливо¹³. В самій церкві слідів її давності нема, але 1776 р. знайдено запис у єпископській вежечці про те, що всі документи про Галич забрано близько 1584 р. до Варшави, а звідти перевезено до Петербурга. Ту церкву, що занепадає, відновив своїм накладом митрополит львівський Михайло Левицький. Напис про це зроблено 1825 р. на кам'яній плиті при вході до неї. Замітка про Галич у «Розмаїтостях Львівських» від 9 жовтня 1829 р. спростовує помилку, що вкралася в «Розмаїтостях» № 34, про те, що будинок, де тепер міститься магістрат, був церквою, закладеною 1002 р. Насправді він належав монастиреві францисканців, який 1238 р. побудував Болеслав Сором'язливий. Пізніше монастир знищили татари, а відбудували під назвою Христа за грамотою старости Червоної Русі Оттона з Пільчі 1367 р. 1500 р. його знову спалили татари. Після цього монахи перенесли свою пустинь до костьолу в селі Святого Станіслава, який їм було даровано при Сигізмунді III 1596 р. Його було ще раз знищено, але знову посвячено. Біля нього побудували монастир.

Місто Галич має два дуже давні монастирі францисканців і домініканців, з яких монахи наvertsали русинів до католицизму і творили духовний уряд. Обидва зруйнували татари. Монастир міноритів (францисканців), як пишуть Бжозовський і Окольський, за життя архієпископа Яцека 1238 р. було закладено, а близько 1260 р. татари вбили пріора Адріана і 26 ченців домініканців.

---

¹³ Роком побудови церкви вважали напис парох Корнило Левицький та архітектор Бергер. Й. Пеленський припускав, що напис є аббревіатурою, яку слід розшифрувати «Варлам Галицько-Львівський владика» і зроблено його за владика Варлама Шептицького (1709–1715).

Має Галич, окрім того, костьоли латинський, руський і вірменський¹⁴ та дві жидівські синагоги. Є тут секта жидів-караїмів, що осіла за Стефана Баторія. Вони займали особну вулицю і від справжніх жидів не тільки відділялися, а й ненавиділи їх. Статут сейму 1667 р. зазначає, що костюлові Святої Анни галицький староста Потоцький надав на вічні часи поле Хоростків над річкою Липою¹⁵. Року 1764 дозволено землі Галицькій утримувати 100 смоляків, які мали стримувати розбої злих людей¹⁶. Колись мала б бути більшою чисельність населення латинського обряду, ніж тепер. У місті тепер налічується 240 душ, і ще в дев'яти селах парафії 92 душі.

Гербом тієї землі була чорна галка в золотій короні з розгорнутими крилами на білому тлі. Тепер надано той герб цілому королівству Галичини і Володимирії. Професор Гакет у книжці *«Подорожі Галицією»* зухвало нагадує урядові, що давня столиця міститься в Галичі, розташованому над славною рікою. В краї земля урожайна, набагато прибутковіша, ніж у Львові. Могли б перенести сюди столицю Королівства Галичини. З допомогою уряду через багатство землі і вигідне положення міг би Галич сягнути давньої слави.

Околиця галицька багата на мінеральні води, дуже білий гіпс і такий гарний алебастр, що, за свідченням Рачинського, вивезено багато його звідти до Німеччини і в інші краї. У деяких авторів знаходимо, що тут і мармур різного кольору знаходять. Бенедикт Дунчевський у *«Календарі на 1767 рік»* пише про віднайдення біля Галича мармуру. Також він пише, що свою назву Галич взяв від грецького слова гальс, що означає сіль.

Ґрунти Галича складаються з мішаної глини, піску і мергелю. В Галичі, вірогідно, була найдавніша солеварня. Тепер через брак лісів і бідну сировицю вона занехаяна. Ходить оповідка, що хвороба «ковтуна»¹⁷ побутує між людом покутським тут більше, ніж будь-де в

---

¹⁴ Свідчень про існування вірменської церкви в Галичі, в інших історичних джерелах не зустрічається.

¹⁵ Тепер територія і землі Хоросткова належать селу Тустань.

¹⁶ Під злими людьми автор має на увазі опришків.

¹⁷ Ковтун – хвороба шкіри на голові, викликана запаленням сальних залоз, за якої волосся сплутується і злипається.

іншому місці. Остерігаються тому галичан, як пише Старовольський, щоб не занести зарази «ковтунової». Тому й заможні пани в Галицькій землі мешкати через це не хотіли. Є поштова станція.

Волость Галицька щороку платила кварти 18 266 зл. рин., вйтівство – 140. Після призначення урядом Галича на продаж, придбав його львівський архієпископ А. Ангелович і записав у фонд своїх наступників. Ґрунти міські належать містянам: це 1424 морги, а дохід з них 2750 зл. рин. Розташоване місто за чотири милі від Станиславова і 15 миль від Львова».

Zenovii Fedunkiv (Ivano-Frankivsk, Ukraine).

Halych in «The Historical statistical geographical dictionary of the Halych Kingdom» by Francishek Siarchynskyi

Manuscript materials about Halych of Francishek Siarchynskyi translated into Ukrainian are published for the first time in this article. The comments, notes, informative blocks, sketch biography of the author provide better perception of the author's text. The processed source contains the characterization and analysis of some historical and geographical problems of the former capital of the land.

Key words: *Francishek Siarchynskyi, «A dictionary geographical, statistical, and historical», Halych, Poland, Balthasar Haket.*

N° 101 in 2° czerwca 1828

N° 101. 1828.

Wiadomości

historycznno-statystycznno-
geograficzny

Królestwa Galicji

zabrany

przez

A. Franciszka Siemowitowicza

Tom III

od A — H

Wydawnictwo Księgarni i p. 2
Lwów 1828.

Verl.

nosowi na nagrodę szeptawo wieś po nim: Hilfscloß
 doli dani. nad rz. Solo, do której tu by.

Hadynow, w. f. Szarnow do Hel. stry potok wbiaga.
 burzej; sąda miedunia w Halicy M. Galicia w. f.
 narowi nosi piapię; Hadli. Starnowów. nigdy s'toli
 hoc, nad konia cieni i submis. ca adielnego szeptawo i s'ro
 stiej. dobt deudicaki. kstawa a po wciczeniu Rusi

Hadynowce, w. f. Szarnow do Polski. Henri Halickiej
 nad rz. Sielowo, bl. Proburowej najpóźniej przez czas s'ro
 mu była dzierżawa Hrodziska. s'bi. s'rodziełu teraz uwi, ten
 i placitarchwany s'aga ofito. mu s'ylku s'osocant gorotat
 s'ia, wrodzajow, laci, dochadów w hrodzisko galicji od s'iggi
 i budowlami anamimika i s'adki. wrode; mawie s'ia. nosi. Młasto

Ćielesti. .... sterozjta i jedno z najclawnij
Halonai, w. f. kothruu da. Lu. s'ych na Rusi, w dniu jach thw.
 baczona. .... s'oiogoh piunowy raz jid r. 1122;

Halow, w. f. Szelo, do kringu wemianchoware. w Satojs'moi
 dus s'ay Hrodzce. .... w. s'etora jaha ipod emathomity

Halonow, w. f. Hadowie. pa. wemianowony a galicj. piunone
 nim. Alion, s'ob. Alizonau s'ura Stan. Jaseowski piuce) ec s'pa.
 tem ro s'etawo s'aduzi s'mis. e s'ia. dacia carhuisti g'ocis p'oenij
 sciolen; w par. dusz 1500. s'ni. s'ij hosciolec ob. sac. a torar.
 ten. s'ra. s'up'isti d'uidra s'ia. hancellanja wrogedu mi s'atni
 j. ta. wior s'aj s'pawo s'obni. go s'iga r. 1002. (s'abir do.
 s'iga jid p'owid'awar s'ia. w. s'aly. w. d. s'ia) p'riugla dajacy s'etawo
 narowice, do w'osci s'owa. archywa Halicki. emajolija

Halij

ślady ulic: brólowskie i stena, sít. Dąbto między miasto
 torshie i l. d. Dotąd w Halicea wólkie, obkarcie i rozległe,
 pokażują studnie, zwane, która do samego Bursełyna pro'
 lowka, a od końca któregoś nad Dniestrem rozciągają
 wieża porzutek. Dniestr już się przesła 40,000 amieszkani,
 krami rybami, mieszkanicóm cois liczyła deis licha miasei.
 opatrjuje: Stęmi, wioniał w na lidwie 400. radeim. a
 Haliceu. Halic, malej do najwięcej od jezdowni zamiesz,
 Metyopol. lewów. ob. gr. - Przej. katal, i pruznaczone na
 dwa wótki przesła było nie opuszczenie i upadła, cud
 kufko stiat i krolow mieszka, my. Duchowc jego wynosi
 niemi ale i Cesarzow wschodnich 1796. mieszkanicóm. Serce
 schronieniem. Andronit Cesarz jej ludność do 3000 wynosi,
 od Emanuela wzięciony żył się si. Obsurnosi Halicea dawna
 na wolności wjeobit około r. staruje między koscim r.
 1463 w Haliceu przystutek. Stawilawa o cwiirc' mił od
 ewalant. In ruiniis magnitu Halicea odległy a widok sw.
 sinem swam) ostentans jusa list, które swadca, iż da
 Amielowski Benedykt. Dun, wniej na tych mijskach sta,
 cauwski w hal. r. 1767. o znaj. ty domy oluie, których pa
 dowaniu się marmurus hoto mię w podaniach mieszkan,
 Halicea wspomina. Po wej. cois trwa dotąd. Stenakiej
 tym Carogrodzi r. 1203. przez swa rozległosc' przedmicióm
 Granthow i Menitois Lathary chat wazucowych, tworówa.
 Cesarz przysła do Halicea i jót mił dalszych zchatupa.
 Romanas Xcis o pomoc pros, mi mil 2. obarodu majęcych
 sut. wial

willehii jego niezdyś dowo. lubo klasztoru cześć ramina,
 dei. Miodomoci o Chalieu w Manal. Komuś tleby Długosz
 Rozmait. lwow. d. 19. Sąd. do dnie Maximiana 17to liwy
 1829. r. prosiuje bład umi. ale tleby tu mi roznis da,
 wozony w Rozmait pod s. wniej byc' musiel. Atakcy
 24. ksi budynki w kilerpnie, stau stizeu gwałtu wgrów
 teraz musie Magistrot mi, w nim owadit, tlebych
 bpa' cirkawka, tlebyj cato. Sadowia brchowa r. 1390
 rini sigal r. 1002. ale po wyptozita, krolow i fesa,
 klasz. Franciszkow tle, rowo musiel, stad nas go,
 sy od Polstawa wotyl. rze na 20. wozni mie pro,
 wago r. 1238. byl calozany, roni wprucionij. Gory o,
 jozniy od Satarow zburco. wej cześć w wille 18. dec,
 ny poteni w tlebyj prozu wana domow kiltka i ka,
 lenia od Ottomaz Pily fu, dei prupwalita. Cato o tym
 bonatasa. Pusi cawowonij prupwalita pure Dunceu,
 r. 1364. pod wozu. t. tleby. shi iz w r. 1729. gora blic,
 na obidowany, enawu r. do Chalieu onis podriani
 1500 od Satarow opialony, ugwrocata si i trowcoit z 1502
 kaczum. Mrichy do trowcota domoani wraz z misiebrari,
 we wsi S. Mancitawa raze cemi prupnowata i groy,
 nij pustego pruz kypowata uclita. Cordian sas awa pod
 III. con darcuawonij r. 1596. nazw. Marro. pamith. es bptawa,
 pruciel. Tyst on jwrecc. locona r. 1002. mmumawie
 jidrowigronij ale enawu o. na dom oiw wpruca i cawotat
 jwrecc. groy sa emigo. jiz jst. bardos uclowitny z
 lubo

A.

A.

225.

a kamieniac opoziti, niemi wspanialym H. miasto miastem ruska i go
 idaje sie, bydo' gotycka se' zapal. na zamkowa, lenace oboczny.
 Oly wsiomii, na D. szemie gl' boko Pruciu piszece sejm r. 1658.
 ie) wronozarz, na willeim obr' r. Haliu, mianuje' portica, Hla,
 glyn kamieniu' wspanialy jait herb na zgrunata Anolozej Polochi
 nioudgadnicny z brotarni wy, starosta Haliu'li. naprawit,
 anemi B.I. A. B. ktore' postlug' ranice, waly i restaty odno,
 cerkwiomgo emacemial emad. a. wot, Hlym' samhu M' adoleptau
 102. inne' brot'ly sa, do mi do III. Jagiello r. 1436. Eliseowi
 rozpoznamia! Mladow w cerkwi Hospodarowi Wotobhimu.
 dawnosci jej' noma, ale rapida, chorac' swe' starby dowo,
 no w wiazycie' Biskupij r. 1776. lit. Eu r. 1448. Harimur z
 se' wspanialy' piemat' tacece' su, IV. bawit' su' polowamur na
 Haliu'ca' zabrano' koto 1584. do jlatki' goj' su' wojaku' abirata
 Marozawcy, z kuz do Peterbu. W nowu' M' koda' Wojawca' Polu,
 ga dostac' su' mialy. Cerkwia' tu r. 1595. Satarom' su' obronit'
 te' upadajaca' podawimaf' wta i opasat. Mial' Haliu' dwa' Hla,
 szym' nadit' a' obom' Michal' H. Doo' dawne' Hlasatory' Pramaiz,
 wicini' M' tro' op. k' sow. napis' k' anow' i' domini' k' anow' z' Hto.
 obny r. 1828. na' kamieniu' wydo' Minichy' nawracali' Prusi,
 na' wot' p'ie' do' cerkwii' wypra. mino i' regel' dachowny, mizel' eta,
 sa. Hlydany' p'omac' istamje, mly' Biskupstwa' sac. sprawo,
 go' dawny, oprawy' okzi' jigo i' wali. abowyl' oba' Kataray. do
 na' wwalidachy' pruwata' ob'awa' ministrantow' Hlasator' ktory'
 ogladaj. Ledwie' silacty' pruwata' jait' ch'ee' Prawski' i' obobski
 Hly' muraw, ktore' emi' Harimur. sa' r'ycia' L' Sacha r. 1828. byt'
 N.

N.

226.

A. 221.
stopy; sprychat jeden drugiego wyjsciel, i schwytanego ho.
az je karcimiorz gmaczawliwy lomana w Porokhu w racy z sa,
krol polski zawisowal, i nasiz, lomea 2. lata wazil. Stanal
twis Mscistawa r. 1182. osadil; wrescie miedzy Wgrami
po nim Romanu 1183. na którym i Rusia podkój r. 1217. mo,
je Andrej syn Roli III. krol, az którego miał Andrej brat
la Magior; udobyl; lez odny. młodszy Holomana wiać se
skad je krol karcimiorz r. 1188. krolstwo italicie wazil,
i Młodaimiorzowi Msciu oddal, biorac sobie cōrtę, Mscista,
po nim Romanu i obicil; lez wa; co goy do skulhu nie
gdy ten w bitwie Lawichostkij przyselc Daniel syn Roman,
zginal, Mscistaw itatow obrey na italie prosiact. Wygnal
mal. Wygnali go w krotceku go kraslaw kic kwiowsti; i
sini; a Holomana syna owe; oddal itatow Michalowi. sy
go Andreja, który już był nowi Mławoloda dca kwiowsti
wtedy krolom Magior; nasron Roman i Daniel nowa chci,
zaprosili. Koronowanym był li w italie dewignac Ma,
na krola italiciego r. 1214 narchij Austria, Daniel obrey
z przychyleniem sa Innocente; mał od Innocentego IV. pap.
go III. papieża i z dozwoleniem korony. Lew syn oblawosy
Lewcia krola pol. który z car. Młodaimiorz i kwiowstolice,
kwa siva, Salomea matolebnia, z italicza do Lwowa przel;
wolat dac Holomanowi itatow niost, który był wtedy sa,
w posaga; niweli sa na mie, krot. Pierny był los nastę,
juony los wojny nararac; pnie panujacych. Po zejściu
kharactlugo Mscistaw Magior Lew i jego synow prawom
wy

spadku Króla Mazowieckiego, i miała swych Młodychów,
 lecz sądziłi, że tych, gdy przelutem bo tak przywilej wyraża?
 r. 1340. od Rusinów obróty zycię Szymon August mianując
 i panować przestał, Karimierz Młodszy Turojskiego Ma.
 M. do Pałki Rusi z Halicem dyla, Lwowi. pisze: „Pod
 przytaczaj. Po rozwojowaniu jego władzy, proda jenny cos.
 Rusi od Litwy i Halicy był tuż Metropolita Hal.
 w ich rękach. Mitolet odlatył oha, w której nigdyś ich
 go (Jagulle) Królowi r. 1387. Arcybiskupa zawiadał, gdzie
 oryginal posiadał tuż, gorbiś dais jest ich żyłtymu Bry.
 Pralawit. Był jircow Halic, tas. „Myraz, bryłow enacuj
 italia, dwóch Arcyb. Ruski, w Pawicis, Kapitul, Halicy
 go i Tac. Pircowec) już było obawiać, do chorci. Był
 przed r. 1300. jest obwodem sta nigdyś ten bryłow czełta.
 Lewa Danilowicra przywilej, teba w samym Halicy,
 dany r. 1301. prokuratorom od dais to miejsce. Błitho omi.
 Szymonta III. który wygłosił k. oddalone od miasta, a
 mówi o Metropolii Halickiej, co jest dawnej Halicy
 o Doprach Kapitularnych cos. wielkości dowodem. Pisy
 tużi Kypicnia Roga, rodiny bryłowic) była nigdyś w
 w bryłowic; na Soborze b. Halicy, Rusinowia Kier.
 Skupów Rusi egzonadeony wianiska, e Kłórej wyzosta
 od Lewa dais r. 1301. Gregor, ewanilic na rok, cały r.
 Arcyb. Halicki enajelował 1306. Sopilow i Bandtki
 w. przed Danilem i Lewem przywodzi. Porucisicowis
 już była ferthw Halicka Halicy Biskupij Rusi do
 Lwo

Lwowas r. 1456. przewaga co ty i spalony zostal. lo sui e diu,
 cybisth. Kicowob. Klicy swa, imi niegadea, bo eadon dli.
 wladca, Metropolitalna, na omiathanow bo eadon leclwis
 cata Rus' przeddmjesta, w lody byc zaccit, et. Jacel,
 soeicz gali; prajcyona byty w stalicau niegostad, a diu,
 iz dostojnosci Metropolitysta, je wyraicini wamianhuja, ci
 lichygo w emidbanii poseta; pierusey thojstyn e Oetrowa
 orad ia, dopiero Austroyacki Franciselham na Biskupa sta
 w r. 18.. prajcyonict. Wtadea lichygo byt wyswicony, kto
 Metropolity stalicuigo zaj. ry i koscioł w stalicau pod
 mowata dawniej i Kobilawie, wewaniom et. Magdalony o.
 Laska Hospodara r. 1341. W. Kolo r. 1360. walczej i powie;
 kan. v. papiez Dodeubnygo w et. et. Ksiyzi radnicchi lwow.
 reic, Wtadyki postanowit. sbrui swiadeca, iz Macij as.
 Lacin'skui ead. Biskupstwo ofbiskup e stalicau do Lem.
 stalicu ni moglo byc wrae, burga r. 1377. Kataldy por.
 snij, eadione, jak za staciami most. Promisieriat tego, k.
 wa r. 1374. lubo Bawarski psee we Lwowie bez pioson
 twindni ead iur r. 1308. byto stwo prajcis najardom Pa.
 wadecne i et et. Jacel Des. tarow byto powodem, ydmal
 naroda e stremy Biskupem i pro tem promisieriu Baw.
 tu postanowit. Dize w thi rard e Kucilawogis, Fabiob stwa
 Propago S. Thiacinty, ce tem pa i Mikotaj Praba stalicu;
 Bernard e stremy gey niwis, mi su jwali. Dopiero Jan
 nyri opowieda Ewangelia za Arcseowski Kataldy stale
 jutowe od nich guta, przerwis, we Lwowie w r. 1317, i Amy.

list. luvio. mianowid sio, ka, a dochod z nich 2750. 24 r.
 kiedas wieg tac. w Halicau 7. Mon. Mon. Monst. r. 1658.
 Orszp. miata. musiatu byc, tak o fortecy Halickiej ju,
 w tedy wiebsza ludnowo w sta. se: galy nam wile sale,
 licu ob. Tac. goz, teraz w pas. ay na fortecy Halickiej 165,
 Tac. mianowidusz w miastci jak sa, Andrzej Potocki Starosta
 240 a we wsiach 9. jak dusz Halicki swym w Pasnym
 92. — Kinnia Halicka bliska chorotom i gruntu restawo,
 granica Molochoi i Sutarow wat, mury nowe obwid, masi,
 czysto niweczona ich najarda, cam, wiatami, redutami kry,
 mi sprawidlowie zastawtas. bemi adrecomachom uwradei,
 na weglecly stanaw i ptyli, pruto homifre do uwracania
 jaborz ustawy z lat 1692. 1652. wyznaczeny i. b. d. Nadstaw
 1697. 1717. ulge miastanionu orzaczony 49, 242. 17. jol.
 zapewnily a r. 1588. i 1676. o na wsiach Markowa Molo,
 saludnienia sposobach radei, kowa, Ubrymowach, Potseow,
 ty. — Sejm r. 1564. Halicau Araboxe, Jawnica, chorotowi,
 mijsce popisom orzaczona. ce w 7. Halickiej summa
 sumi Halickiej, Ebowelskiej zapewniona i utreymanie
 i kotomyjskiej namocryt. W fortecy nadroczona. Ustawa
 Halicau sepmiu powiatow w Sejmie 1667. wyprawa z sio,
 tydzien po Wierenskim koi, sicutum et. Stany od lat
 gi ziemianstwie 1676 przez Mikhuset ebrownem, a z
 niedbalosc emiscopaty. Gruon. Fundamentow przez Potocki,
 ta mijsce do ogatu male, go Starosta Halickiego wmi,
 esa wynosea, morgow 1424. sionemu, nadane pole Choro
 a do

H.

H.

201.

sthów nad rz. Lipa od Starostwa spůsobowia polowania, także
 Halickiego na wicame czasy, mógł Halicz do Kmitnacza,
 iż i przysłałam. R. 1764. po, w iakim był dawniej, podniósł
 awolno ziemi Halickiej uboży, w stanie. Mówi Halicka była
 mowa, że wmołabów przecis Starostwem które placis ro,
 rozbojom złych ludzi, jak uboży, cenie kwarty 18,200. zł. pol.
 mywały ziemie Przemyska i ka. wójtostwo 140. gój rząd ja
 nosha! Herb tej ziemi był kr. na sprzedawz przemaszyp, na
 ka czas w koronie złotej e roz. był Halicz Anquebowicz, wój.
 ciaznietami skrzyżtami w polu biskup Lwowstki na fundusz
 białem, dziś wzywaniem tego her. swych następców. — Halicka
 był całkiem krolestwem Galicji i ut Halicera obfituje w wody śnie
 drowalone. Macquid w opisie po czyste, w gips baroko białej,
 drożej swój przez Galicję sucha i tak pulchny alabastr, w po
 le przyszaniam Pradolow, iż temu dłużej swiadectwa Anquebowi
 panstwa dawniej stolicy niera służy, wielkiego stado do sth.
 chowal; w Halicera i d. spolewo, mure i w obrę skraję wyworo.
 uem nad sz. upatowana, która, ro. Aniektłowych pisanach
 wszelki, gwałt, żeby dostarczone znajdują, w tu i marmury ro
 miczku białej, by mogły; w kraju innego koloru znajdują, w
 najobfitejsze wsi wszelki i w. Grunt Halicera składa się z
 draje ziemi, daleko przyszworniej mieszczymy głony piasku i
 i dogodniej niżeli we Lwowie, masyfu; lecz w tym podjęt
 mocha być, by być postawionam, zru, z stłosem i draje wody do
 krolestwa Halicera; przy pomu, wój wódki, pasma kampa.
 cy exi rządu bogactwach ziemi, toż wii, ciagna, w Halicera da.

470

:je

jeżeli się, iż najdawniejszą była choroba
bania soli warzonej, teraz dla Haliczanow, w. f. Lwów.
braku lasów i stajki surowi, w państwie Grodzień na
cy raniuchana. Gory kato sta. gowcinca.
licza maja, onie marmury Halowice w. f. Kottbriw
pisze Duniczewski w Kalenda, nad potokiem, m. 1. od Saba,
1767. pisze także Duniczew, ka na Zachod.

Ati iż w okolicy Haliczanie Haluszowice, w. f. Paw.
lektionogowice, obficie się, nopol. bl. furnilowa, ma
rode. Mszelice nazwa sta, cerbriw dwor piestny, 2 fol.
licza w wyrazu greckiego warhi role, wyborna, porca,
Hale znaczącego sol poczatek dnia budowle i gospodarstwo
bierze. Mniemano dawniej iż nied rz. m. 3. nat woch. od
choroba kotlinu pospoliteu, Durnopula. ded. Lipscaj
go niżej ludem potuchom, stich, 2 3. czestkami.

nizki indziej jest rozwalowa, Haluszowa, w. f. Sandec
strucano się, prouto Halicia, do powstyna, ma roli
now, jak pisze Starowol, dwor. morg. 167 lat. 8 nau
stki dla obawy rozary Kot. Duniczom, w pogran. Me.
tunowej, i moiniejsi para, gier.

wie w kumi Halickiej mi Hamulec, w. f. Lwów, do
wstrac dla tego niechcieli, przedy.

Stacya poczety m. 4. od Stans. Hamackow, w. f. Kłockow m. 1.
stawa, 16 ode Lwowa. D. Swirra, w. 1050 znacoma, u.
+ Halicy, w. f. Praxan przy rodzajna, i porzadnie zabu,
Podhajcach, bl. gowcinca i rz. rowana. Su Koscioł. tac w